

PRACOVNÍ LIST I: Molekulární stroje a nanotechnologie

1. Přiřaď uvedeným předmětům čísla od 1 do 10 značící jejich pořadí od nejmenšího k největšímu.

☐ Želvuška	☐ Lidský chromozom Y
☐ Jádro atomu helia	☐ Virus chřipky
☐ Zrnko soli	☐ Vlnová délka viditelného světla
☐ Uhlíková nanotrubička (tloušťka)	☐ Molekula vody
☐ Lidský vlas (tloušťka)	☐ Bakterie salmonely

2. Které předměty se ti řadily nejobtížněji, a proč myslíš, že to byly právě tyto? Prodiskutujte.

3. Byla by uhlíková nanotrubička o průměru 2 nanometry (nm) a délce 4 nm viditelná pod optickým mikroskopem? Proč ano/ne a co to znamená pro zobrazování a "stavění" molekul?

3. Přečti si popularizační článek "DNA: poklad pro nanoinženýry" (Stanislav Mihulka, *Vesmír*, 5/2014), k nalezení je na tomto odkazu: <https://vesmir.cz/cz/on-line-clanky/2014/05/nova-stranka.html>

V jakých oborech jsou podle článku molekulární strojky nebo šablony z DNA využitelné?

☐ Medicína	Pokud ano, v čem konkrétně? Uveď:
☐ Elektronika	Pokud ano, v čem konkrétně? Uveď:
☐ Informatika	Pokud ano, v čem konkrétně? Uveď:

4. O jakých dalších využitích nanotechnologie jsi slyšel/a? Prodiskutujte.

5. Jak vnímáš výhody a nevýhody inženýrství na nano- úrovni? Sepiš argumenty pro i proti, které tě napadají, a pak o nich společně diskutujte ve třídě (můžete po dohodě s vyučující(m) také utvořit páry menších skupin, kdy jedna skupina má v debatě obhájit intenzivní výzkum molekulárních strojů a druhá bude prosazovat přísnou regulaci). Nakonec si poznamenej závěry, ke kterým jste došli.

BONUS: Chceš vědět víc? Prozkoumejte v hodině práci s volně dostupným softwarem Avogadro (avogadro.cc) a zkuste si nadesignovat vlastní molekuly!

PRACOVNÍ LIST II: Jak stavět z molekul a zobrazovat je?

1. Jak malé předměty můžeme ještě spatřit optickou mikroskopií, když se vlnová délka viditelného světla pohybuje v rozmezí přibližně 390 až 760 nm?

2. Menší objekty můžeme zobrazovat pomocí metod spadajících pod "SPM" neboli *Scanning Probe Microscopy*, volně přeloženo jako mikroskopie skenovacích sond. Tam patří třeba STM (*Scanning Tunneling Microscopy* – řádkovací tunelovací mikroskopie) nebo AFM (*Atomic Forces Microscopy* – mikroskopie atomárních sil). Jiné metody skenují třeba rozložení elektrického potenciálu na površích s rozložením na nano-škále díky "kvantové tečce" na špici sondy! Vývoj jde kupředu mílovými kroky... Přečti si více v krátkém článku "Rastrovací tunelová mikroskopie" (Vladimír Cháb, Pavel Jelínek, Prokop Hapala; *Vesmír* 5/2010) a odpověz na otázky níže.

2a) K jakému přehrávacímu zařízení přirovnávají autoři rastrovací mikroskopy a proč?

2b) S jakými problémy se rastrovací mikroskopie potýkala – co bylo potřeba odstranit?

2c) Metoda STM je vhodná jen pro určitý typ materiálů. Jaký (jakou vlastnost musí mít)?

2d) Metoda AFM umožňuje "vpsovat" hrotem atomy na povrch pevné látky. V článku už není rozvedeno, k čemu nám to může být přínosné – zamysli se nad tím, napiš své nápady a pak je ve dvojici nebo skupince a pak celé třídě diskutujte. K čemu jste došli?